

**ИЗВЕШТАЈ О РЕФОРМИ ПРАВОСУЂА ЗА ТРЕЋИ
ИНТЕРПАРЛАМЕНТАРНИ САСТАНАК ДЕЛЕГАЦИЈЕ НАРОДНЕ
СКУПШТИНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СА ДЕЛЕГАЦИЈОМ ЕВРОПСКОГ
ПАРЛАМЕНТА ЗА ЈУГОИСТОЧНУ ЕВРОПУ**

Законодавна активност

Пакет антикорупцијских закона, као један од предуслова за процес визне либерализације, усвојен је 23. октобра 2008. године у Народној скупштини Републике Србије. Овај пакет обухвата: Закон о Агенцији за борбу против корупције, Закон о изменама и допунама Закона о финансирању политичких странака, Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, Закон о одговорности правних лица за кривична дела.

У области заштите личних података остварен је значајан напредак усвајањем прописа који су у складу са међународним и европским стандардима, а којима се на веома детаљан начин регулишу сва питања везана за ову област. Закон о заштити података о личности и Закон о потврђивању додатног протокола уз Конвенцију о заштити лица у односу на аутоматску обраду личних података у вези са надзорним органима и прекограничним протоком података усвојени су од стране Народне Скупштине РС 23. октобра 2008. године. Желели бисмо да нагласимо да док се расправљало о Закону о заштити података о личности у Народној скупштини, Влада је прихватила одређен број амандмана које је поднео Омбудсман а који се односе на поменути Закон. Законом о заштити података о личности се утврђује да Повереник за информације од јавног значаја као аутономан и независан државни орган надгледа спровођење Закона.

Оно што је несумњиво највећи успех Министарства правде у предходном периоду јесте пакет правосудних закона који је усвојен у Народној скупштини Републике Србије 22. децембра 2008. године. Пакет правосудних закона обухвата следеће законе: Закон о Високом савету судства, Закон о судијама, Закон о уређењу судова, Закон о Државном већу тужилаца, Закон о јавном тужилаштву, Законом о седиштима и подручјима судова и јавних тужилаштава, Закон о изменама и допунама Закона о прекршајима. Посебно наглашавамо да су релевантна струковна удружења, представници Врховног суда Србије, Републичког јавног тужилаштва, остали представници правосуђа, као и еминентни правни стручњаци били укључени у израду правосудних закона. Њихова мишљења и ставови су у великој мери уграђени у ове законе.

Усвајање Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима као и ратификација неколико конвенција Савета Европе 18. марта 2009. године у Народној скупштини је од значајне важности за процес визне либерализације и даље јачање законског оквира везаног за борбу против организованог криминала. Наиме, Закони који се односе на ратификацију Конвенција СЕ су: Закон о потврђивању Конвенције СЕ о високотехнолошком криминалу, Закон о

потврђивању додатног протокола уз Конвенције о високотехнолошком криминалу који се односи на инкриминацију дела расистичке и ксенофобичне природе извршених преко рачунарских система, Закон о потврђивању Конвенције СЕ о борби против трговине људима, Закон о потврђивању Конвенције СЕ о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, Закон о потврђивању Конвенције СЕ о спречавању тероризма и Закон о потврђивању Протокола СЕ о изменама европске Конвенције о сузбијању тероризма.

Народна скупштина Републике Србије је усвојила на седници одржаној 31. августа 2009. године, пакет кривичних закона:

1. Закон о изменама и допунама Кривичног законика
2. Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку
3. Закон о изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала
4. Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција
5. Закон о извршењу казне затвора за кривична дела организованог криминала
6. Закон о сарадњи са Међународним кривичним судом

Што се тиче конвенција Хашке конференције о међународном приватном праву, истичемо да је Влада 19. јуна 2009. године усвојила Предлог закона о потврђивању Конвенције о достављању у иностранству судских и вансудских аката у грађанским и трговачким стварима, као и Предлог закона о потврђивању Конвенције о извођењу доказа у иностранству у грађанским и трговачким стварима.

Влада Републике Србије 24. јула 2009. године усвојила је Предлог закона о Правосудној академији и Предлог закона о тајности података, чије се усвајање очекује током децембра.

Законом о Правосудној академији оснива се Правосудна академија и уређују њен статус, делатност, органи управљања и финансирање, као и почетна и стална обука судија, јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, обука судијских и тужилачких помоћника и приправника, као и обука судског и тужилачког особља. Циљ оснивања Правосудне академије јесте да се обезбеди професионално, независно, непристрасно и ефикасно обављање судијске и тужилачке функције и стручно и ефикасно обављање послова судског и тужилачког особља.

Закон о тајности података уређује јединствен систем одређивања и заштите тајних података који су од интереса за националну и јавну безбедност, одбрану, унутрашње и спољне послове Републике Србије, заштите страних тајних података, приступ тајним подацима и престанак њихове тајности, надлежност органа и надзор над спровођењем овог закона, као и одговорност за неизвршавање обавеза из овог закона и друга питања од значаја за заштиту тајности података.

На иницијативу Министарства правде, Влада је 27. августа 2009. године усвојила Предлог закона о потврђивању Конвенције Савета Европе о заштити деце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања.

Поред наведених предлога закона, Влада је 12. октобра 2009. године усвојила и Предлог Закона о изменама и допунама Закона о јавном тужилаштву, Предлог закона о допуни Закона о судијама, Предлог закона о изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине, Предлог закона о изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа за борбу против високотехнолошког криминала, док је Предлог закона о изменама и допунама Закона о уређењу судова усвојен 22. октобра 2009. године.

Регионална сарадња и билатерални односи

Министарство правде је свесно важности регионалне сарадње у правосудним стварима, нарочито везано за борбу против организованог криминала и корупције. Стога се чине напори да се побољшају билатерални односи са суседима и земљама Европске Уније, као и да се побољша ниво учешћа у регионалним иницијативама. Ови напори су у последњих неколико месеци резултирали потписивањем Меморандума о сарадњи са:

1. Министарством правде Републике Француске – потписан 27. октобра 2008. године у Паризу
2. Министарством правде Републике Српске- потписан 7. априла 2009. године у Бања Луци
3. Министарством правде Републике Словачке – потписан 5. маја 2009. године у Братислави
4. Меморандума о сарадњи са Министарством правде Републике Црне Горе – потписан 29. маја 2009. године у Подгорици
5. Споразума о приоритетним областима сарадње са Министарством правде Руске Федерације – потписан 10. јула 2009. године у Београду.

Ови споразуми покривају области хармонизације прописа, модернизације судства, побољшање вештина и обучености запослених у министарствима правде, реформу система извршавања казни, као и сарадњу у борби против организованог криминала, корупције, прања новца, заплене имовине, трговине људима, тероризма и других високо безбедносних кривичних дела, анализе кривично-судске политике, проучавање пенолошке праксе, проучавање искустава у пружању бесплатне правне помоћи и др.

Када говоримо о међународној правној помоћи, значајно је истаћи да су са Републиком Црном Гором потписани у Подгорици 29. маја 2009. године следећи уговори: Уговор о међународној правној помоћи у грађанским и кривичним

стварима, Уговор о екстрадицији оптужених и осуђених лица и Уговор о међународном извршењу судских одлука у кривичним стварима.

У намери да ојача регионалну сарадњу у области правосуђа и унутрашњих послова, Министарство правде је у сарадњи са Министарством унутрашњих послова 28. и 29. септембру 2009. године организовало регионалну конференцију министара правде и унутрашњих послова на тему "Суочавање са изазовима организованог криминала и озбиљним криминалом на западном Балкану".

Борба против организованог криминала и корупције

На основу Закона о Агенцији за борбу против корупције, који је усвојен у Народној скупштини Републике Србије у новембру 2008. године, у току је оснивање Агенције као посебне, независне институције за борбу против корупције, која ће отпочети са радом и пуном применом Закона од 1. јануара 2010 године. Агенција има превентивну и оперативну надлежност у неколико области – решава о сукобу интереса функционера у Србији, прати прописе у области спречавања корупције, предлаже измене и допуне закона и надзире спровођење Националне стратегије за борбу против корупције, акционог плана и извршавање међународних обавеза, даје смернице за изradу планова интегритета и остварује сарадњу са свим државним и невладиним организацијама у Србији. У оперативном смислу Агенција води регистре функционера, њихове имовине, поклона и правних лица у којима су власници више од 20% капитала, спроводи поступак провере података из поднетих имовинских извештаја и иницира прекршајни или кривични поступак у случају повреде Закона и поступа по притужбама грађана. Агенцији је посебним законом стављена у надлежност и контрола финансијских извештаја политичких странака и извештаја о финансирању изборних кампања.

Агенција ове послове по закону обавља преко два органа – Одбора Агенције и Директора и стручне службе коју оснива. Одбор Агенције, који има 9 чланова и чији су предлагачи законом утврђени тако да репрезентују све три гране власти (законодавну, извршну и судску), као и јавност (представнике медијских удружења и цивилног сектора), изабран је Одлуком Народне Скупштине 15. априла 2009. године. Одмах након тога приступило се извршавању законом утврђених обавеза – Одбор је усвојио Правилник о свом раду и крајем маја 2009. године расписао јавни конкурс за избор директора и заменика директора Агенције, који су изабрани на седници Одбора 3. јула 2009 године, те ступили на дужност 20. јула 2009. године.

У периоду од именовања до подношења извештаја директор Агенције је донео Правилник о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у стручној служби Агенције, којим је предвиђено оснивање 2 сектора (за превенцију и за оперативне послове) 3 службе (за међународне односе, за опште послове и за односе са јавношћу) као и постојање посебне Канцеларије Одбора, с обзиром да је Одбор другостепени орган за одлуке директора Агенције. У стручној служби предвиђа се укупно 60 запослених, а Актом о систематизацији је детаљно регулисан степен њихове стручности и потребно образовање.

Агенција је израдила и предлог свог финансијског плана за 2010. годину који је прослеђен Министарству финансија на даљи поступак. У току је припрема осталих интерних прописа којима ће се детаљније регулисати рад стручне службе Агенције, посебно у области вођења регистара, евиденција и поступака.

Период до почетка примене Закона превасходно је усмерен на стварање материјалних претпоставки за рад Агенције, обезбеђивање простора и опреме за рад. У овом периоду активности су усмерене и на успостављање сарадње са свим релевантним државним органима, независним контролним институцијама, невладиним и међународним организацијама и утврђивање начина будуће сарадње. Активности су такође усмерене на извршавање међународних обавеза Србије у области борбе против корупције и институционално повезивање са регионалним и европском асоцијацијама и организацијама у овом погледу.

Важно је напоменути да је на свом 38. пленаром заседању, које се одржало 9-13. јуна 2008. године, ГРЕКО усвојио Извештај групе земаља у борби против корупције (ГРЕКО) за заједнички први и друг круг евалуације за РС¹. ГРЕКО је дао позитивну оцену за труд и напор српских државних Агенција у борби против корупције, узимајући у обзир да Србија предузима све мере које се тичу ГРЕКО препорука.

РС је испунила дванаест од двадесет и пет препорука. Оне се односе на: јавне набавке, време трајања мандата јавног тужиоца, успостављање специјалних јединица у борби против корупције у Јавном републичком тужилаштву, сарадњу између полиције и Јавног републичког тужилаштва, програме обуке за полицајце и тужиоце, заштиту сведока, заплону и одузимање имовине, Акциони план о примени Националне стратегије за борбу против корупције и механизма примене, представљање Омбудсмана на централном и локалном нивоу, приступ информацијама од јавног значаја, обука за државне службенике у борби против корупције и усвајање кодекса у државној служби.

Како ГРЕКО наводи, тринаест препорука је парцијално испуњено, а од Србије се очекује да обавештава ГРЕКО о предузетим мерама како би се ове препоруке потпуно испуниле до краја 2009 године.

Народна скупштина је усвојила пакет закона који уређују правосудни систем уз пуно уважавање ГРЕКО препорука истичући питања попут: транспарентних избора судија и јавних тужилаца, мандата специјалног тужиоца за организовани криминал итд. Усвајањем закона који ће изменити прописе који се тичу кривичног поступка и организованог криминала, Србија ће испунити осам од тринаест ГРЕКО препорука.

Указујемо и на амандман који је Заштитник грађана поднео Народној скупштини на Влади Предлог закона о изменама и допунама закона о слободном приступу

¹ Након усвајања Извештаја Владе РС од 17. јуна, скинута је ознака поверљивости, уз овлашћење Владе РС Извештај је објављен јавно.

информацијама од јавног значаја. Овим амандманом се гарантује заштита изворима информација од јавног значаја (такозваним „дувачима у пиштаљку“). Овим амандманом се штите сви они који савесно обелодане информацију од јавног значаја, посебно ако та информација указује на постојање корупције, прекорачење овлашћења, кривично дело, привредни преступ, нерационално располагање јавним ресурсима и сличне незаконитости и неправилности у раду неког органа власти. Амандманом се тежи потпунијем остваривању Уставом гарантованог права грађана на приступ подацима који су у поседу државних органа и организација којима су поверена јавна овлашћења.

Истовремено, заштита „дувача у пиштаљку“ је и међународна обавеза Србије, и то по више основа. Посебно се указује на Препоруку XXI из Извештаја Групе земаља за борбу против корупције (ГРЕКО) о усклађености за Републику Србију, који је усвојен на пленарном заседању ГРЕКО од 9-13. јуна 2008. године. Ова препорука је инспирисана, између осталог, и одредбама члана 9. Грађанскоправне конвенције Савета Европе против корупције, коју је Србија ратификовала 2007. године. Међутим, заштита из Препоруке знатно је шира од минимума који гарантује ова конвенција. ГРЕКО је упутио позив шефу Делегације Србије да до 31 децембра 2009. године поднесе додатне информације ГРЕКО у вези са применом више препорука из Извештаја, између осталих и ове препоруке. Усвајање овог амандмана требало би да утиче на јавне службенике да отвореније указују на неправилности. Међутим, целокупан посао се не завршава усвајањем овог амандмана. Наиме, потребно је да се кроз друга законска решења, у области радног права, на сличан начин омогући и запосленима у приватном сектору да покрену важна питања унутар фирми, пред надлежним државним органима или у јавности.

Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела има за циљ да ојача ефикасност владних тела у сузбијању и превенцији свих облика организованог криминала и корупције. Овај закон предвиђа успостављање Дирекције за управљање одузетом имовином, као орган у саставу Министарства правде. Министарство правде је обезбедило канцеларије за Дирекцију као и складишта за чување одузете имовине. Након постављања директора Дирекције и усвајања Акта о унутрашњем уређењу и систематизацији од стране Владе у фебруару 2009. године, Дирекција је почела са радом од 1. марта 2009. године. Поред Дирекције постоји и јединица унутар МУП-а.

Дирекција је обезбедила софтверску комуникацију са Управом за трезор и постала ликвидна у техничком смислу. Отворени су девизни рачуни код Народне банке Србије за потребе привременог одузимања девизних средстава као и полагања средстава по основу јемства, док су за потребе привремено и трајно одузетих динарских средстава отворени подрачуни код Управе за трезор.

Према подацима редовних судова, покренути су поступци за одузимање имовине против 260 лица, док је Специјално тужилаштво за организовани криминал покренуло истраге против 124 лица, а против 66 је већ поднет захтев за одузимање имовине. Трајно су одузете четири некретнине, док су привремено одузете куће

Милорада Улемека Легије и Дарка Ерцега. Процена је да би укупна вредност одузете имовине могла достићи износ од око 100 милиона евра. Држава ће одузету имовину искористити да набави савремену опрему за истражне органе – тужилаштво и посебну јединицу МУП-а која води финансијске истраге, а део новца биће уплаћен у буџет Републике Србије.

У складу са Националном Стратегијом за борбу против корупције, Закон о изменама и допунама закона о финансирању политичких партија предвиђа пренос надлежности са Републичке изборне комисије, Одбора Народне Скупштине РС за финансије и Министра Финансија на Агенцију за борбу против корупције односећи се на питања о финансирању политичких партија.

Закон о одговорности правних лица за кривична дела, који је у складу са свим међународним и европским стандардима (Конвенције УН и СЕ) уређује услове за одговорност правних лица за кривична дела предвиђени Кривичним закоником РС и другим српским законима. Правно лице може одговарати за кривично дело које је починило одговорно лице (физичко лице) уз сопствена овлашћења ради користи правног лица. Кривичне санкције које следе могу досудити правно лице за почињено кривично дело: новчана казна, престанак статуса правног лица, разрешење дужности и мере безбедности. Након усвајања Закона о одговорности правних лица за кривична дела, једна од ГРЕКО-вих препорука биће испуњена.

Пакет кривичних закона, који је усвојен 31. августа ове године, у великој мери доприноси одлучнијој и успешнијој борби државних органа Републике Србије против свих видова организованог криминала.

С обзиром да је Република Србија потписала и ратификовала велики број конвенција, било је неопходно извршити одређене измене и допуне Кривичног законика и то како у погледу увођења нових кривичних дела (неуплаћивање пореза по одбитку, превара у осигурању, изградња без одобрења, насилничко понашање на спортској приредби, ометање правде, ненаменско коришћење буџетских средстава угрожавање лица под међународном заштитом), тако и у погледу измене инкриминација постојећих кривичних дела. Законом се поштравају казне за око трећину кривичних дела, што је веома важно са становишта превенције и сузбијања свих видова организованог криминала и корупције. Једна од најзначајнијих новина Кривичног законика јесте могућност да се казна затвора до шест месеци извршава на начин да осуђено лице може издржавати казну у свом стану, с тим што би му се у случају да прекрши забрану напуштања стана, овакав начин извршења заменио издржавањем казне у затвору.

Као последица усклађивања са Уставом Републике Србије, Кривичним закоником и ратификованим међународним конвенцијама и уговорима који се односе на кривични поступак, донет је Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку. Усклађивање овог закона са Уставом огледа се у одредбама које се односе на притвор. Од осталих најважнијих новина истиче се увођење одредаба које се односе на саслушање и заштиту посебно осетљивих сведока, увођење

института споразума о признању кривице, скраћени поступак, као и одређене измене које се односе на убразање суђења, прекид и одлагање главног претреса, позивање лица, процесну дисциплину и правне лекове. Глава која се односи на поступак за кривична дела организованог криминала је потпуно измењена, а најважније новине садржане у тој глави односе се на дефинисање организованог криминала, специјалне истражне технике, као и прецизирање института сведока-сарадника и прикривеног иследника.

Најважније новине Закона о изменама и допунама Закона о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала су проширење надлежности специјализованих државних органа за борбу против организованог криминала за нова кривична дела, и то: кривична дела против уставног уређења и безбедности Републике Србије, кривична дела корупције када су у питању највиши државни функционери, кривична дела међународног тероризма и финансирања тероризма и кривично дело прања новца, ако тај новац потиче из организованог криминала, корупције и финансирања тероризма. У складу са Законом о јавном тужилаштву предвиђено је да надлежности Посебног одељења Округног јавног тужилаштва у Београду (специјално тужилаштво) преузме Тужилаштво за организовани криминал. Законом су прописани и посебни услови које морају да испуњавају судије у Вишем и Апелационом суду које су распоређене у посебна одељења ових судова за поступање у предметима за кривична дела предвиђена овим законом.

Ради усклађивања са европским правним стандардима из области извршења кривичних санкција, а пре свега са Европским затворским правилима, усвојен је Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција. Приликом израде нових законских решења водило се рачуна о судској пракси Европског суда за људска права и стандардима које је усвојио у својим општим извештајима Комитет за спречавање мучења и нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања (ЦПТ). Приликом регулисања положаја и заштите права лица која су на издржавању казне затвора, напуштен је концепт преваспитања. Наиме, уводи се нови концепт третмана и индивидуализације третмана осуђених лица који се базира на процени ризика, потреба и капацитета осуђених.

Имајући у виду потребу да се друштво појачано заштити од организованог криминала, Закон о извршењу казне затвора за кривична дела организованог криминала на целовит начин регулише извршење казне затвора према осуђеним организаторима и члановима криминалне групе, као и образовање и организацију посебног одељења постојећих завода у којима та лица издржавају казну затвора. У циљу успешнијег супротстављања организованом криминалу, Закон спречава сваку могућност да осуђени, посредно - преко других лица која су остала на слободи, настави да организује или усмерава криминалне активности исте, или других криминалних група.

Закон о сарадњи са Међународним кривичним судом регулише начин, обим и облике сарадње државних органа Републике Србије са Међународним кривичним

судом, пружање правне помоћи том суду и извршења његових одлука, као и особености поступка за кривична дела прописана чланом 5. Статута Међународног кривичног суда, односно за кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом.

Независност и непристрасност судова и тужилаштва

Правосудни закони, усвојени у НС 22. децембра 2008. године, по први пут представљају свеобухватан и целовит реформски захват, јер уређују правосудну мрежу на потпуно нови начин, са новим институцијама које гарантују независност и бројним механизмима који ће омогућити већу ефикасност и боље функционисање система. Доношење јединственог пакета закона о правосудју је од изузетног значаја за реформу правосудја пре свега из разлога успостављања нових правосудних институција (Врховни Касациони суд, Апелациони судови, Управни суд) који ће значајно допринети унапређењу ефикасности и растерећењу постојеће мреже судова, као и успостављање Високог савета судства и Државног већа тужилаца. Оснивање Административних канцеларија које ће подржавати рад Високог савета судства и Државног већа тужилаца је од великог значаја за њихов адекватан и успешан рад као и обављање значајно већих надлежности него до сада. Новим законима предвиђено је и успостављање независног правосудног буџета, као и израда јасних и мерљивих критеријума за избор, напредовање, дисциплински поступак и разрешење судија и тужилаца, којима ће се руководити Високи савет судства и Државно веће тужилаца приликом вредновања рада судија и тужилаца.

Нова правосудна мрежа

Правосудни закони предвиђају комплетну реорганизацију правосудне мреже која ће грађанима Републике Србије омогућити приступ правди у истим местима где су то право остваривали и до сада, а знатно ће се допринети ефикаснијем, непристраснијем и објективнијем суђењу. Судови опште надлежности су: основни судови, виши судови, апелациони судови, а судови посебне надлежности су привредни судови, Привредни апелациони суд, прекршајни судови, Виши прекршајни суд и Управни суд. Уводе се апелациони судови који ће одлучивати по жалбама основних и виших судова и управни судови, за чије успостављање поред законских, по први пут постоје и инфраструктурне предпоставке како не би дошло до одлагања примене.

Постојећих 138 општинских судова по новом закону биће реорганизовани у 34 основна суда, од којих ће сваки имати судске јединице. Предвиђа се и специјализација у оквиру основних судова која ће допринети знатно већој ефикасности и квалитету пресуда. Мења се и надлежност и организација судова. Окружни судови постају виши судови и биће их укупно 26, а биће успостављена и четири Апелациона суда у Београду, Крагујевцу, Нишу и Новом Саду. Највиши суд у Републици Србији је Врховни касациони суд.

Законска решења прате решења Устава Републике Србије и Уставног Закона о спровођењу Устава и детаљније их разрађују, па је у прелазним и завршним одредбама Закона о судијама предвиђен општи избор судија за судске институције. Општи избор, при постојећем стању у Србији, несумњиво је једино решење за кадровску обнову судства која је нужна. Поред овога, у чисто правно техничком смислу, општи избор се заснива и на чињеници да ће се новим законима формирати потпуно нова мрежа судова, као и да ће се формирати досад непостојећи судови, Врховни касациони суд, апелациони и управни судови, као и чињеници да се избор судија уређује на потпуно нови начин. Имајући у виду да ће за општи избор искључиво бити надлежан Високи савет судства, не постоји бојазан од политичког утицаја Парламента. Општи избор биће заснован на објективним, професионалним основама и критеријумима, како би био лишен досадашњег великог утицаја политичке и извршне власти, што је овим законима и предвиђено. Критеријуми ће бити засновани на објективним резултатима рада сваког судије у предходном периоду, а као додатни фактор Високи савет судства ће узети у обзир и достојност у вршењу судске функције.

Законима се регулише статус судија, њихова независност, самосталност и непристрасност у складу са европским стандардима. Уређена су и питања начина именовања и разрешења судија, трајности судијске функције, право на удруживање и обавеза судија на стручан и савестан рад у циљу решавања предмета у разумном року. Значајну новину представља вредновање рада судија које ће вршити саме судије. Оцена која се добија приликом вредновања представља основ за напредовање, разрешење или упућивање на обавезне облике обуке. Другу велику новину представљају одредбе које се односе на дисциплинску одговорност судија. Законом су прецизно утврђени дисциплински прекршаји и дисциплинске санкције, као и надлежни органи за вођење дисциплинског поступка и сам дисциплински поступак. Дисциплински поступак ће по новом закону бити у надлежности Високог савета судства.

Високи савет судства

Високи савет судства конституисан је 6. априла 2009. године, као независан и самосталан орган, који обезбеђује и гарантује независност и самосталност судова и судија. Савет има 11 чланова. Чланови Савета су председник Врховног касационог суда, министар надлежан за правосуђе и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају и осам изборних чланова које бира Народна скупштина, у складу са овим законом. Изборне чланове чине шест судија са сталном судијском функцијом, од којих је најмање један са територије аутономних покрајина и два угледна и истакнута правника са најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор правног факултета.

Независност и самосталност Високог савета судства огледа се, пре свега, у томе да ово тело самостално располаже средствима у складу са законом која се у буџету Републике Србије обезбеђују за његов рад. Поред тога, Високи савет судства формулише критеријуме за избор судија, бира и разрешава судије, одлучује о

напредовању, одговорности, материјалном положају судија, о престанку судијске функције, предлаже Народној скупштини кандидате за избор судија приликом првог избора, предлаже Народној скупштини избор и разрешење председника Врховног касационог суда и председника суда итд. Чланове Високог савета судства из редова судија изабраће само судство. У првом сазиву то је учинио Високи савет правосуђа као најрелевантније правосудно тело. Сталан сазив Високог савета судства у погледу изборних чланова изабраће целокупно судство на општим изборима у оквиру свог система по законом утврђеним правилима.

Високи савет судства донео је Пословник о раду, који је објављен у „Службеном гласнику РС” број 43 од 5. јуна 2009. године.

Ради обављања стручних, административних и других послова, Високи савет судства је 30. јуна 2009. године образовао Административну канцеларију. Одлука о њеном образовању објављена је у „Службеном гласнику РС” број 49 од 3. јула 2009. године. Том одлуком уређен је рад Административне канцеларије, одређени су и разврстани положаји и уређена су друга питања од значаја за рад Административне канцеларије. Унутрашње уређење и радна места у Административној канцеларији уређени су Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места, који је донет 9. јула 2009. године.

Високи савет судства преузео је 6. августа 2009. године од Министарства правде предмете и архиву који су потребни за остваривање надлежности Високог савета судства.

Имајући у виду да на основу прелазних и завршних одредаба Закона о судијама, Високи савет судства треба да спроведе поступак избора судија за све судове у Републици Србији, Високи савет судства донео је 2. јула 2009. године Одлуку о утврђивању критеријума и мерила за оцену стручности, оспособљености и достојности за избор судија и председника судова, која је објављена у „Службеном гласнику РС” број 49 од 3. јула 2009. године. Поменути критеријуми донети су у складу са препорукама Венецијанске комисије Савета Европе. Донета је и Одлука о броју судија у судовима која је објављена у „Службеном гласнику РС” број 43 од 5. јуна 2009. године, чиме су се стекли услови за расписивање огласа за избор судија. Оглас је објављен у „Службеном гласнику РС” број 52 од 15. јула 2009. године. У току је обрада пријава за избор носилаца судијске функције, који ће бити изабрани током децембра 2009. године.

У складу са законом, Високи савет судства је развио Критеријуме и Стандарде за избор судија и председнике судова уз помоћ пројекта Помоћи подршке примене Националне стратегије реформе правосуђа финансираног од стране ЕК. Критеријуми за избор судија су: квалификација, стручност и достојност. Квалификација предвиђа теоретско и практично знање потребно за обављање судске функције. Стручност предвиђа вештине специфичног познавања права које омогућавају ефикасну примену у решавању судских случајева. Достојност

подразумева етичке квалитете које судија треба да поседује и понашање у складу са тим квалитетима.

Критеријуми издвајају пет категорија: 1) први избор судија на трогодишњи мандат, 2) избор већ постављених судија са сталном функцијом, 3) избор судија са сталном функцијом истеком трогодишњег мандата, 4) унапређење судија, 5) избор председника судова.

1) Први избор судија на трогодишњи мандат

Квалификација кандидата за први избор на трогодишњи мандат, се врши на основу оцене њиховог теоретског и практичног знања. Процена теоретског знања зависи од: просечне оцене током студија, дужине трајања и начина студирања, академских и експертских звања, објављених научних и стручних радова и других околности од важности за успешно обављање судске функције. Процена практичног знања се врши узимајући у обзир ситуацију након положеног правосудног испита у зависности да ли је кандидат остао на раду у суду или ван суда.

Судије за прекршаје нису били део судске власти. Сада када су то постали, за њих се примењују иста правила првог избора. Међутим, процену њиховог теоретског и практичног знања би требало прилагодити условима и организацији њиховог претходног посла.

Стручност кандидата се огледа у знању, вештини, пракси и другим способностима за ефикасну и оперативну примену познавања права у решавању судских случајева. Кандидат треба да поседује: добро познавање материјалног и процесног права, свест о неопходности проверавања случајева, вештине, идентификовање и утврђивање важних чињеница, способност аналитичког и синтетичког размишљања, рационално расуђивање, јасно изражавање, узорна писменост, марљивост, самоконтрола, смисао за сарадњу са колегама и узорно понашање. Посебан метод за оцењивање стручности је предвиђен за судске помоћнике, судске приправнике и кандидате који су радили ван правосуђа.

Достојност кандидата се утврђује етичким квалитетима и етичким понашањем кандидата. Етички квалитети су: искреност, савесност, правичност, достојанство, упорност и примерност. Етичко понашање се односи на углед суда, друштвену одговорност носилаца судске власти, независност, непристрасност, поузданост и достојанство судија, као и судска одговорност за унутрашњу организацију судова и позитивну слику о правосуђу у јавности.

2) Избор већ постављених судија са сталном функцијом

Постављене судије су изабране на бази претходних прописа. Њима је дат стални мандат од стране Народне скупштине, у складу са претходним уставом. Пошто садашњи Устав у члану 147. став 3 предвиђа да Високи савет судства поставља на

стални мандат, већ постављене судије такође морају да прођу кроз пост-уставну изборну процедуру у намери да добију стални мандат од овлашћених тела.

Будући да су већ постављене судије обављале судску функцију претпоставка да испуњавају критеријуме и стандарде овог подзаконског акта би требало да се примени на њих ако аплицирају за исту врсту суда, тј. исти ниво. Али, претпоставка је оборива ако постоје разлози за сумњу да кандидат не испуњава услове ако током претходног мандата није исказана квалификација, стручност и достојност кандидата за обављање судске функције. Овај подзаконски акт наводи које су основе за сумњу у квалификацију, стручност и достојност кандидата и одређује тела Високог савета судства која прикупљају податке од важности за обарање претпоставке.

3) Избор судија са сталном функцијом истеком трогодишњег мандата

На истеку трогодишњег мандата, први пут изабрани судија се безусловно бира на трајну функцију ако је оцењен као "изузетно успешан током обављања судске функције" за сваку годину тог мандата; он/она не може бити изабран на сталну функцију ако је оцењен да "не задовољава" за сваку годину тог мандата; он/она може бити изабран на сталну функцију ако је оцењен као "изузетно успешан током обављања судске функције" и "успешно обављање судске функције" током мандата; ако је оцењен као "успешно обављање судске функције" сваке године током мандата, ако његове или њене оцене се побољшавају сваке године током мандата.

4) Избор за унапређење судија

Судска професија подразумева напредовање у каријери и оно обухвата унапређење од нижих ка вишим судовима исте или друге врсте. Стандарди за квалификацију и стручност кандидата за рад у вишим судовима су пресудни за унапређење, али и додатне мере треба узети у обзир. Оба ова начина су прецизно утврђена овим подзаконским актом. Достојност кандидата се подразумева будући да су критеријуми неопходни за рад у сваком суду. Правила за напредовање се примењују и на прекршајне судове, односно на судије прекршајних судова.

5) Избор председника судова

Судија истог или вишег нивоа суда може бити изабран за председника суда. Поред квалификација, стручности и достојности за обављање судске функције, он/она мора поседовати способност вођења и организације судских активности. Ови критеријуми одређују значај ових способности а стандарди их потврђују. Мишљења одређених тела морају бити достављена пре њиховог избора и она такође имају важну улогу.

Јавна тужилаштва

Када је реч о законима којима се регулише уређење и рад јавних тужилаштва, јавни тужиоци и заменици јавних тужилаца слажу се и истичу да нови закони "поправљају Устав", и да је Министарство правде, приликом израде закона, прихватило више од 90 одсто њихових сугестија.

Посебно важне су следеће новине које ће значајно утицати на самосталност и одговорност у раду јавних тужилаца:

Оно што је изузетно битно за стабилност и самосталност струке и што је на захтев Удружења тужилаца и Републичког јавног тужилаштва прихваћено од стране Министарства правде је значајна новина која је се огледа у одредби која предвиђа да се јавни тужиоци у ситуацијама када не буду поново изабрани на своје функције, обавезно бирају за заменике тужилаца. Према закону који сада важи, они у оваквим случајевима остају без посла.

Више реда, а мање могућности за "неспоразуме" у раду виших и нижих тужилаца унеће и детаљније разрађен институт обавезног упутства. По хијерархији, виши тужилац може да изда усмено упутство нижем како да поступи у одређеном предмету, а без икакве обавезе да то и образложи. Међутим, према новом Закону о јавном тужилаштву, виши тужилац ће морати да писмено наведе разлог и објашњење због чега издаје упутство. Поред тога, ако нижи тужилац сматра да упутство није законито и основано, може да уложи приговор.

Што се тиче организације тужилаштва она прати организацију судова. Наиме, постоје основна, виша и апелациона јавна тужилаштва, надлежна за поступање пред одговарајућим судовима, док су Тужилаштво за ратне злочине и Тужилаштво за организоване криминал предвиђена као јавна тужилаштва посебне надлежности.

Државно веће тужилаца

Државно веће тужилаца је самосталан орган који обезбеђује и гарантује самосталност јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, и сва решења која се односе на независност буџета и остале надлежности прате одредбе Закона о Високом савету судства. Државно веће тужилаца учествује у избору јавних тужилаца, оцењује да ли они могу да напредују, води дисциплински поступак, као и поступак у коме се утврђују разлози за престанак њихових функција. Овим законима уводи се вредновање рада носилаца јавнотужилачке функције, која представља основ за напредовање, разрешење и похађање обавезних облика обуке, као и дисциплинска одговорност тужилаца. Државно веће тужилаца конституисано је 6. априла 2009. године у складу са одредбама Закона о Државном већу тужилаца.

Након конституисања, Државно веће тужилаца (ДВТ) одржало је седам седница на којима су разматрана питања из надлежности Већа, а у складу са Законом о

Државном већу тужилаца и Законом о јавном тужилаштву. На седници одржаној 21. јула 2009. године, Државно веће тужилаца је образовало Административну канцеларију за обављање стручних и административних послова Већа. Тог дана усвојен је Пословник о раду ДВТ-а, а донет је и Правилник о критеријумима и мерилима за оцену стручности, оспособљености и достојности кандидата за избор носилаца јавнотужилачке функције, који је израђен у складу са препорукама Венецијанске комисије Савета Европе. Правилник о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места о Административној канцеларији ДВТ-а усвојен је 14. августа 2009. године.

Стварањем услова за рад Већа и избор носилаца јавнотужилачке функције, 5. августа 2009. године оглашен је избор заменика јавних тужилаца у Републици Србији са роком трајања од 15 дана од дана оглашавања. Административна канцеларија ДВТ-а врши информатичку обраду података за избор заменика јавних тужилаца.

Правила поступка за Критеријуме и Стандарде за оцењивање квалификације, стручности и достојности кандидата за носиоце јавно тужилачких функција су израђена уз подршку Пројекта помоћи имплементацији Националне стратегије реформе правосуђа, финансираног од стране Европске комисије.

Правила поступка за Критеријуме и Стандарде за оцењивање квалификације, стручности и достојности кандидата за носиоце јавно тужилачких функција је значајан нормативни акт који установљава критеријуме за оцењивање квалификације, стручности и достојности кандидата за јавне тужиоце и заменике јавних тужилаца, као што утврђује поступак оцењивања коришћењем горе поменутих критеријума.

Правила поступка за избор јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца налажу да се приликом избора користе подаци који се чувају у канцеларији јавног тужиоца као део званичних података за три године који служе као основа за оцењивање. На тај начин примена правила поступка постаје лакша и нека врста "правне сигурности", када се ради о кандидату из редова јавних тужилаца, уједно представљајући сигурност будући да њихове квалификације и стручност се оцењују на основу података значајних за њихов рад кроз претходни период.

Имајући у виду да се процес кандидовања и избора базира на квалификацији, стручности и достојности кандидата правила поступка су у сагласности са Препоруком Комитета министара Савета Европе (2000) 19 "Улога јавних тужилаца у кривичним поступцима у правосуђу". Ова препорука саветује да поступак избора и унапређења јавних тужилаца треба спровести у "поштеној и непристрасној процедури (...) која је меродавна уз познате и објективне критеријуме, као што су стручност и искуство".

Централна категорија система оцењивања су критеријуми за процену квалификације, стручности и достојности кандидата за јавне тужиоце и заменике јавних тужилаца.

Критеријуми за квалификованост и стручност узимају у овзир све аспекте тужилачког посла: интегритет, вештине (опште, личне, организационе) јавних и заменика јавних тужилаца, као и њихову ангажованост на послу. Ови критеријуми су подељени у две групе: квантитативне и описне. Квантитативни критеријуми су тачни, бројчано мерљиви. Коришћењем ових критеријума радни учинак јавних тужилаца ће бити утврђен према одступању од просечних резултата. Другим речима, јавни тужилац и заменик јавног тужиоца који оствари 21% донетих одлука више од просека у тој тужилачкој канцеларији сматра се успешним; другачије речено, они који имају 51% донетих одлука мање од просечног броја решених случајева сматрају се неуспешним и сходно томе ће бити оцењени.

С друге стране, описни критеријум није лако мерљив стога у намери да се утврди подесност по овом критеријуму установљен је много сложенији систем правила за оцењивање рада тужилаца и заменика тужилаца. Ови критеријуми захтевају од јавних тужилаца који припремају процену да образложе мишљење о испуњавању критеријума, као и да истакну чињенице и документе који подржавају њихову одлуку.

Друга важна црта критеријума у вези квалификација и стручности је разлика између општих критеријума који установљавају правила за оцењивање заменика јавних тужилаца у случају када су им додељени одређени случајеви и специфичних критеријума за оцењивање рада јавних тужилаца, првенствено са гледишта њихове способности вођења поступка.

Степен достигнутих критеријума за стручно оцењивање и способност кандидата биће установљен кроз стандарде и изражен кроз бодове/оцене. Стандарди представљају један вид оцењивања изведен из критеријума. На основу испуњења критеријума и стандарда кандидати могу бити оцењени као: незадовољава, задовољава и задовољава критеријум за напредовање. На тај начин оцењивање ће потпуно утврдити место кандидата у изборном процесу. Нарочито, овај тип оцењивања садржи све могуће ситуације у којима се може наћи кандидат у изборном процесу. Критеријуми могу бити испуњени до нивоа када омогућују кандидату: да остане у јавном тужилаштву, да испуњава критеријум да буде предложен за унапређење или када не испуњава критеријум те стога кандидат није подесан за избор.

Достојност је скуп моралних карактеристика које јавни тужилац и заменик јавног тужиоца поседује а које су повезане са обављањем њихове професионалне функције у јавном тужилаштву. Правила поступка се заснивају на претпоставци да сви кандидати за јавне тужиоце и заменике јавних тужилаца која су у време избора на функцији јавних тужилаца поседују достојност за те функције. Међутим, правила поступка постављају достојност за спорну претпоставку и коју доводе у

сумњу у случајевима када су јавни тужиоци и заменици јавних тужилаца у поступку за отпуштање или неком другом поступку за утврђивање одговорности за учињено кажњиво дело, као и у случају где Државно веће тужилаца на основу поступка по службеној дужности утврди да не испуњавају критеријум достојности.

Правила поступка установљавају сложени систем процене јавних тужилаца и заменика, као и прецизну процедуру за примену ових правила. Корпус процедуралних одредби је разрађен до детаља. Ове одредбе предвиђају оцењивање од стране надлежних субјеката као и поступак за одговарајућу законску и процедуралну контролу спроведеног оцењивања. Мишљење о стручности и способности кандидата који су радили у канцеларији јавног тужиоца у претходном периоду састоји се од мишљења јавног тужиоца и мишљења Колегијума јавног тужилаштва. На тај начин не само да је успостављен неопходан процедурални и правни механизам за максимално објективно оцењивње већ је садржан и демократски елемент који у ширем смислу представља специјалну форму општег принципа поступка – *audiatur et altera pars*. Уосталом, поступак давања мишљења и представља суштину унутрашњег односа у јавном тужилаштву. Давање мишљења о кандидату од стране јавног тужиоца с једне стране је логична последица хијерархијског принципа, док с друге стране давање мишљења Колегијума јавног тужилаштва је природан след околности, примена општег принципа аутономије тужилаштва предвиђена је у Закону о јавном тужилаштву у поступку избора и унапређења тужилаца и заменика тужилаца.

Правила поступка установљавају специјалне критеријуме за утврђивање квалификација и стручности кандидата за функцију тужилаца и заменика тужилаца који нису пре тога радили у јавном тужилаштву што се утврђује се на два начина: према подацима и мишљењима добијеним од надлежних органа где је кандидат радио раније и према резултатима тестирања стручности и квалификације. Овај тест ће помоћи у поступку транспарентности података везаних за стручност кандидата.

Државно веће тужилаца, пре коначне оцене кандидата, може добити друге релевантне податке за оцењивање, као и податке везане за услове у којима је кандидат радио. Ова одредба представља могућност добијања додатних података које Државно веће тужилаца процењује који нису довољни за доношење исправне одлуке а које Правила процедуре захтевају.

Истичемо да је, 30. новембра 2009. године, на предлог Високог савета судства односно Државног већа тужилаца, Народна скупштина изабрала председника Врховног касационог суда, Републичког јавног тужиоца, Тужиоца за организовани криминал, Тужиоца за ратне злочине и јавне тужиоце за основна, виша и апелациона јавна тужилаштва.

Затворски услови

Као што је наведено на почетку, Народна скупштина Републике Србије усвојила је, на седници одржаној 31. августа 2009. године Закон о изменама и допунама Закона о извршењу кривичних санкција и Закон о извршењу казне затвора за кривична дела организованог криминала.

У циљу решавања проблема пренасељености затвора, Управа за извршење заводских санкција предузима свеобухватне мере попут упознавања са санкцијама које су алтернативне за хапшење и проширење постојећих капацитета затвора.

Према Стратегији за реформу казног система, Служба за преваспитавање је успостављена у оквиру Управе за извршење заводских санкција. У априлу 2009. године, Служба за преваспитавање је почела са примењивањем алтернативних санкција на територији Окружног суда у Београду. У сарадњи са Канцеларијом СЕ у Београду, OSCE мисијом у Србији и Правосудним центром спроводе се обуке за судије и тужиоце о алтернативним санкцијама. Управа се бави различитим активностима са циљем да подигне свесност грађана о потреби извршавања алтернативних санкција у друштву.

Када буду омогућени материјални услови за проширење капацитета затвора, нови смештајни капацитети ће се саградити. Високо безбедносни затвор који ће имати смештајни капацитет за 450 осуђеника се реновира у Падинској Скели близу Београда, а планира се да ће бити реновиран до краја ове године.

Реконструкција Психијатријског одељења Специјалне затворске болнице у Београду је завршена; реконструкција Павиљона I у оквиру затвора у Сремској Митровици је завршена у децембру 2008. године; реконструкција и повећање постојећих капацитета у Окружном затвору у Новом Пазару је завршена; један од Павиљона у оквиру затвора у Пожаревцу-Забела је реновиран.

У циљу побољшања безбедности у казнено поправним установама инсталирана је опрема за контролу уласка лица у завод, за контролу пакета, као и анализатори мобилних телефона. Извршено је умрежавање 6 највећих казнено поправних завода у јединствену комуникациону и рачунарску мрежу.

Министарства правде затражило је од Банке Савета Европе зајам у износу од 20 милиона евра за изградњу затвора у Панчеву и Крагујевцу.

Центар за обуку запослених у Управи за извршење заводских санкција реализовао је низ основних и специјалистичких курсева за приправнике и за остала звања у служби за обезбеђење, као и семинаре за представнике службе за преваспитавање, правнике, здравствене раднике, запослене у служби за обуку и упошљавање, управнике завода и начелнике служби. Важно је подвући да Центар за обуку

организује и курсеве за судску стражу. Из службе за обезбеђење 250 запослених је завршило обуку и полагало завршни испит за стицање вишег звања.